

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การอ่านถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและสังคมให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการอ่านเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถสร้างองค์ความรู้ และวิถีแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 1) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านว่า “การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเราทุกคน เพราะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ที่คุ้มค่ายิ่งสำหรับชีวิตในอนาคต เราต้องสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับ การอ่าน เช่น ตระหนักว่าการอ่านคือเครื่องมือของผู้ที่ปรารถนาความสำเร็จ การอ่านไม่ใช่เป็นการเสียเวลา แต่เป็นการลงทุนทางปัญญา การอ่านทำให้เราเป็นคนฉลาด มีทั้งความรู้ และรู้จักคิดใคร่ครวญ นอกจากนี้ ที่สำคัญกว่านั้นเราจำเป็นต้องอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ”

การส่งเสริมกิจกรรมการอ่านในวงการการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) 2545 มาตราที่ 22 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยอาศัยทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น ต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอันได้แก่ ความสามารถในการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ การเขียน และการสร้างองค์ความรู้ ผลสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวผลักดันให้รัฐบาลประกาศนโยบายเร่งด่วนเพื่อส่งเสริมการอ่านจำนวน 7 ข้อดังนี้ 1.รัฐต้องเร่งส่งเสริมการสอนแบบทวิภาษาในพื้นที่ตะเข็บชายแดน 2.รัฐต้องระดมความร่วมมือเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา 3.รัฐและทุกภาคส่วนระดมความร่วมมือเพื่อขยายกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยการอ่านอย่างยั่งยืน 4.สร้างกลไกระบบเกื้อหนุน 5.สร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 6.นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและ 7.พัฒนาบทบาทครูรวมถึงปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีนโยบายเร่งด่วนในการดำเนินการส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังขาดวัฒนธรรมในการอ่าน จะเห็นได้จากการสำรวจพฤติกรรมการอ่านของคนไทยที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป พบว่า ในปี 2546 คนไทยอ่านหนังสือ

เฉลี่ยปีละประมาณ 8 บรรทัด และยังพบอีกว่าจำนวนของคนไทยอ่านหนังสือลดลง เวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือลดลง กล่าวคือในปี 2548 พบว่าคนไทยอ่านหนังสือคิดเป็นร้อยละ 69.1 และใช้เวลาในการอ่านหนังสือ 46 นาทีต่อวัน ในปี 2551 จำนวนของคนไทยอ่านหนังสือลดลงเหลือร้อยละ 66.3 และใช้เวลาในการอ่านหนังสือเหลือเพียง 39 นาทีต่อวัน นอกจากนี้ในปี 2551 ยังมีผลสำรวจพบอีกว่าอัตราการซื้อหนังสือของคนไทย 2 เล่มต่อคนต่อปี หรือร้อยละ 0.22 ของรายได้ต่อหัว อัตราการอ่านหนังสือของคนไทยเฉลี่ย 5 เล่มต่อคนต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ อาทิ สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา พบว่าประชาชนของประเทศดังกล่าว อ่านหนังสือ 17 และ 50 เล่มต่อคนต่อปี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อยกว่าต่างประเทศอย่างชัดเจน อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงสถิติการใช้ห้องสมุด ก็พบว่าคนไทยกว่า 3% ที่เข้าห้องสมุดประชาชนเพียง 1 ครั้งต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553: ออนไลน์)

จากผลการสำรวจข้างต้นส่งผลให้รัฐบาลต้องเร่งส่งเสริมการอ่านโดยกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็นวันรักการอ่านและกำหนดให้ปี 2552 – ปี 2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน โดยมีกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการส่งเสริมการอ่านดังนี้ 1). ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้รู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวัน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 97.21 เป็น 99.20 2) ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็นร้อยละ 95.00 3) ค่าเฉลี่ยการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากปีละ 5 เล่มต่อคนเป็นปีละ 10 เล่ม/คน 4). แหล่งการอ่านได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 5). การสร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (หนังสือพิมพ์ทาวนยูเอสเอ, 2554: ออนไลน์)

ผลจากการที่รัฐให้ความสำคัญและมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ในการส่งเสริมการอ่านเพื่อเพิ่มศักยภาพประชากรของประเทศให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น จึงทำให้หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดโครงการส่งเสริมการอ่านในระดับต่างๆ ทั้งโรงเรียน มหาวิทยาลัย ชุมชน อาทิ โครงการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชน โครงการห้องสมุดประชาชนเคลื่อนที่ โครงการส่งเสริมการอ่านวันเด็กแห่งชาติ โครงการส่งเสริมการอ่านและรักการเรียนรู้ ซึ่งจัดโดยภาครัฐ โครงการส่งเสริมรักการอ่านผ่านนิทานและละครหุ่นที่จัดโดย มูลนิธิดวงประทีป โครงการจัดทำโปสเตอร์เพื่อการณรงค์และการส่งเสริมการอ่าน โครงการนิทานในสวน ของมูลนิธิซิเมนต์ไทย ซึ่งจัดเป็นโครงการเทศกาลนิทานในสวนเป็นประจำทุกปี โครงการมหกรรมส่งเสริมการอ่านและอนุรักษ์มรดกไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ 2 เมษายน 2553 เป็นต้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2553: ออนไลน์)

โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เป็นโรงเรียนหนึ่งที่มีโครงการส่งเสริมการอ่านทั้งที่จัดขึ้นภายใต้โครงการของรัฐบาลและองค์กรเอกชน โครงการที่ปรากฏเด่นชัดและเป็นรูปธรรมคือโครงการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่านในปี 2553 และจากผลงานล่าสุดในปี 2554 ทางโรงเรียนได้จัดโครงการตามรอยพ่อขอเป็นนักอ่านในโครงการดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกรักการอ่านเพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้และพัฒนาตน มีการประกวด แข่งขัน แสดงความสามารถด้านการอ่านและการเรียนรู้ การค้นหาสุดยอดนักเรียนที่มีศักยภาพด้านการอ่าน มีการประสานความร่วมมือไปยังครอบครัวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการสนับสนุนบุตรหลานเข้าร่วมประกวด แข่งขัน รวมทั้งร่วมแสดงความสามารถด้านการอ่าน จากกิจกรรมในโครงการทางโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองได้ทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานและขอความร่วมมือพ่อแม่หรือผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการดังกล่าว โดยทางโรงเรียนแจ้งเกณฑ์ต่างๆไปยังผู้ปกครองให้มีการเตรียมนักเรียนให้เข้าร่วมโครงการและในแต่ละปีจะมีนักเรียนในแต่ละห้องเรียนได้รับเกียรติบัตรรางวัลหนูน้อยนักอ่าน ถือเป็นขวัญและกำลังใจสำหรับนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากความขยันพากเพียร (ลินลดา เซวามันัส, 2553: 33-43)

จากการดำเนินงานของโครงการตามรอยพ่อขอเป็นนักอ่านซึ่งอยู่ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่าน ของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โดยมี ครูลินลดา เซวามันัส ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษเป็นประธานดำเนินโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่านักเรียนที่ได้รับรางวัลหนูน้อยนักอ่านในโครงการดังกล่าว นั้น ครอบครัวมีแนวทาง กิจกรรม หรือวิธีการอย่างไรในการส่งเสริมให้บุตรมีพฤติกรรมรักการอ่าน เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนทางเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีพฤติกรรมรักการอ่านต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมรักการอ่านของครอบครัวนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ที่ได้รับรางวัลหนูน้อยนักอ่านในระดับห้องเรียนใน 3 รางวัล คือ รางวัลที่ 1 รางวัลชนะเลิศ รางวัลที่ 2 รองชนะเลิศอันดับที่ 1 และรางวัลที่ 3

รองชนะเลิศอันดับที่ 2 จากการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมรักการอ่านของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ จำนวน 24 ครอบครั

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 1. แนวทาง 2. กิจกรรม และ 3. วิธีการ ที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองใช้ในการส่งเสริมให้บุตรมีพฤติกรรมการอ่าน

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เดือนสิงหาคม – กันยายน 2555 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 2 เดือน

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1) ทำให้ทราบรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของครอบครัวนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทาง กิจกรรม และวิธีการที่ดีที่ครอบครัวควรใช้ในการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการอ่าน

2) ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของครอบครัว หมายถึง แนวทาง (Way) กิจกรรม (Activity) วิธีการ (Method) ที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองใช้ในการส่งเสริมให้บุตรหลานมีพฤติกรรมการอ่าน ซึ่งประกอบด้วย แนวทาง (Way) กิจกรรม (Activity) วิธีการ (Method) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทาง (Way) หมายถึง ทางปฏิบัติที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองวางไว้สำหรับใช้ในการส่งเสริมการอ่านให้บุตรหลานมีพฤติกรรมการอ่าน

กิจกรรม (Activity) หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งให้บุตรหลานเกิดการเรียนรู้ในการส่งเสริมให้บุตรหลานมีพฤติกรรมการอ่าน

วิธีการ (Method) หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองใช้วิธีการส่งเสริมให้บุตรหลานมีพฤติกรรมการอ่าน

พฤติกรรมรักการอ่าน หมายถึง การที่นักเรียนใช้เวลาว่าง (นอกเวลาเรียน) ในการ ฝึกรับหนังสือ การดูรูปภาพ รวมทั้งการที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง การยืมหนังสือจากห้องสมุด การยืม หนังสือจากโครงการรักการอ่าน การซื้อหนังสือที่ตนเองสนใจมาอ่าน รวมถึงการใช้คำถามเพื่อขอ คำแนะนำเกี่ยวกับหนังสือ

ครอบครัว หมายถึง พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการอ่านให้นักเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2554 และได้รับรางวัลหนูน้อยนักอ่านในระดับห้องเรียนใน 3 รางวัล คือ รางวัลที่ 1 รางวัลชนะเลิศ รางวัลที่ 2 รองชนะเลิศอันดับที่ 1 และรางวัลที่ 3 รองชนะเลิศอันดับที่ 2 จากการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการ ส่งเสริมการอ่าน ของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่